

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Distinctio Secunda. De Obligatione Legum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

que inhonesta ad evitacionem majoris mali, non quidem approbando minus malum tanquam licitum, sed dissimulando ejus poenam. Ita communis Doctorum. Ratio primæ partis patet ex ipsa definitione Legis; alioquin enim ipsa foret iniqua, sicque non obligaret. Ratio verò secundæ partis est: quia quando utrumque malum omni diligentia possibili per legem evitari non potest, locum habet illud vulgatum, *Ex duobus malis minus est eligendum*; non quidem approbando minus malum, sed quatenus utrumque impediri amplius non potest, minus eligendo tanquam medium ad evitandum majus malum.

cipi inhone-
stum, bene-
dè tamen
permitti.

DISTINCTIO II.

De Obligatione Legum.

QUÆSTIO I.

De Obligatione Legis Veteris, ejusque cessatione.

I. **A**dvertendum cum communi Theologorum, quòd præcepta veteris Legis, seu Mosaicæ, fuerint in triplici differentia. Alia siquidem fuerunt *Præcepta moralia*, quæ ad morum disciplinam spectabant: qualia sunt, *Non occides, Non machaberis*, & hujusmodi, quæ etiamnum remanserunt, & obligant, non quatenus Leges veteris Testamenti, sed quatenus sunt Juris Naturalis. (a) Alia fuerunt *Præcepta ceremonialia*, quæ ad cultum Dei pertinebant, ac præscribebant, quomodo, & quibus ceremoniis in veteri Testamento Deus fuerit colendus, ut sic populus Judaicus, ad idololatriam propensus, ab eadem retraheretur: ut Circumcisio, varii ritus Sacrificiorum, esus Agni Paschalis, & plura hujusmodi, quæ passim in veteri Testamento, ac præsertim in libris Moysis reperiuntur. Et tandem alia fuerunt *Præcepta judicialia*, quibus constituebatur rectus ordo populorum inter se, tum quoad communitatem, atque in exercendis judicijs observandus: hujusmodi enim præcepta fuerunt veluti quædam justitiæ, inter homines illos observandæ, determinationes, ad quas Judices populi Israëliti in decisionibus occurrentium litium, atque causarum, attendere debuerunt.

Præcepta veteris Legis alia moralia,

(a) Ut dicitur. n. 11.

Alia ceremonialia,

Et alia judicialia.

L

2. Por-

Unde dicitur
divisio de-
sumatur?

2. Porro hæc triplex præceptorum veteris Legis divisio clarè habetur *Deuteron. cap. 6.* ubi dicitur: *Hæc sunt præcepta, & cæremonia, atque judicia*; qualia alibi sæpiùs leguntur. Hinc D. Apostolus *Roman. 7.* loquens de Lege veteri, vocat illam *Mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Sanctum quidem quoad præcepta cæremonialia, utpote quibus homo peculiariter ordinatur ad Deum, ejusque cultum exequendum. *Justum*, propter præcepta judicialia, quibus homo maximè ordinatur ad proximum, ut præbeat unicuique quod suum est. *Bonum* tandem propter præcepta moralia, quæ per se continent bonitatem atque honestatem, & ordinant hominem potissimum ad se ipsum. Hoc prænotato sit

Lex vetus
obligabat
solos Iu-
dæos per se
loquendo.

3. CONCL. I. Lex vetus per se loquendo obligabat solos Judæos. Ita Herincx *disp. 2. de Legibus, quest. 2. num. 15.* estque communis Theologorum. Ratio est: quia ad Judæos solos Lex illa dirigebatur, illisque solis fuit promulgata, ut constat ex Sacra Scriptura passim; atqui lex non obligat nisi eos, ad quos dirigitur, & quibus injungitur; ergo.

An etiam
obligant
Gentiles?

4. Dicitur, *per se loquendo.* Quia in primis liberum fuit aliis Nationibus, legem Mosaicam assumere, eamque profiteri per susceptam Circumcisionem; hæc enim erat janua Legis Evangelicæ, ejusque Sacramentorum. Deinde quamvis præcepta moralia non obligaverint Gentiles, in quantum erant per positivam Dei iussionem in Lege Mosaica mediante Decalogo renovata; nihilominus etiam Gentiles tenebantur ejusmodi præcepta moralia observare, in quantum erant juris naturæ.

Cessavit
introducã
Lege Evan-
gelicã,

5. CONCL. II. Lex vetus, ejusque obligatio cessavit introductã Lege Evangelicã. Ita conclusio est de fide; & habetur *Actor. cap. 15.* ubi à sanctis Apostolis in Concilio Jerosolymitano congregatis, ex instinctu Spiritus sancti decretum fuit, atque promulgatum, non amplius obligare Circumcisionem, aliãque Legalia veteris seu Mosaicæ Legis. Idem patet ex tota Epistola D. Pauli ad Galatas, & alibi. Unde in Jure Canonico, *Cap. Majores. de Baptismo*, habetur: *Absit, ut in illam damnatam hæresin incidamus, quæ perperam affirmabat, Legem cum Evangelio, & Circumcisionem cum Baptismo servandam.*

Circumci-
sio, & alia
cæremoni-
alia Legis

6. CONCL. III. Circumcisio, & alia Præcepta cæremonialia veteris Legis, defacto in Lege Evangelica non solum penitus obligare cessarunt, sed insuper eorum observatio est prohibita; illi-

illicita, & mortifera, seu mortem animæ afferens. Ita omnes ^{veteris de-} Catholicæ; & patet ex allatis auctoritatibus, de quibus ^{facto sunt} *num. præc.* Accedit ratio: quia omnes cæremoniæ illæ fuerunt umbra & figura futurorum juxta illud I. Corinth. 10. *Omnia in figura contingebant eis*: fuerunt enim Cæremonialia principaliter instituta ad præfiguranda Christi Mysteria ut futura, ejusque tanquam Messia in Lege promissi adventum; ergo cum ejusmodi adventus, aliaque olim præfigurata Mysteria Christi jam fuerint completa, oportuit, ut & illæ cæremoniæ cessarent, ne alioquin significando aliquid ut futurum, quod tamen reverà jam effectum, falsum significarent.

7. Patendum tamen est cum D. Augustino *Epist. 9. & 10. ad S. Hieronymum*, & Theologis communiter, quod usus atque observatio Legalium, seu Cæremonialium veteris Legis, etiam post Christi mortem, atque promulgationem Evangelii, fuerit ad aliquod tempus licitus; modò in eis non collocaretur ulla spes salutis, neque ea observarentur ut signa præfigurativa futurorum. Ratio est: quia ipsimet Apostoli sæpius observarunt Legalia post Evangelium jam promulgatum; ergo eorum observatio fuit ad tempus licita, & non illicò mortifera. Antecedens patet: sic enim *Actorum cap. 16.* S. Paulus legitur circumcidisse Timotheum; & *Actorum cap. 21.* idem S. Apostolus, de consilio Seniorum, purificatus ascendit in Templum. Congruentiam hujus optimam addit D. Augustinus *loca cit.* ut videlicet Synagoga sepeliretur cum honore, simulque Judæorum scandalum omne evitaretur; sicque ipsi faciliùs possent ad Fidem Christi converti, dum advertabant suas cæremonias, utpote pro tempore veteris Legis bonas, sanctas, atque à Deo præceptas, non ita subito abrogari, atque contemni, sicuti ritus Gentilium.

8. Cæterùm successu temporis, postquam veritas Evangelii magis, magisque Mundo illuxit, umbra Legis tandem omninò evanuit; adeò ut jam *Actorum cap. 15.* appelleretur *Hæresis Pharisæorum, qui crediderunt dicentes, quia oportet circumcidi, & præcipere quoque servare legem Moysi.* Unde patet, jam illo tempore non amplius obligasse legem Moysi. Quo autem tempore ea cœperit esse illicita, ejusque observatio mortifera, variant Theologi; cum illud ex sacra Scriptura clarè non constet, & post dictum Concilium Jerosolymitanum adhuc D. Paulus circumciderit Timotheum, atque ipse purificatus ascenderit in Templum,

plum, ut proximè dictum. Sunt, qui Legalium usum volunt fuisse licitum usque ad viginti quinque annos circiter post Christi Passionem, nonnulli ultra: quamvis certum videatur, quòd ante mortem S. Ignatii Martyris, ac tertii post S. Petrum Ecclesie Antiochenæ Episcopi, res ista jam fuerit per Ecclesiam decisa, ut notat Bernardus Sannig. *Dist. 2. de Legibus, quest. 3. num. 9.*

Præcepta
judicialia
Legis vete-
ris, quomo-
do sint eva-
cuata?

9. CONCL. IV. Præcepta judicialia veteris Legis per adventum ac mortem Christi, atque prædicationem Evangelii, fuerunt quidem evacuata, ita ut desinerent vi illius Legis obligare; nihilominus ob naturalem æquitatem potest eorum aliquorum observatio etiam nunc per Prælatos Ecclesie præcipi. Ita D. Thomas 1, 2, q. 104, art. 3. & alii communiter.

Differentia
inter cere-
monialia, &
judicialia
Legis vete-
ris.

10. Unde est differentia inter Præcepta cæremonialia, & judicialia Legis veteris. Nam cæremonialia adeò sunt evacuata, ut non solum sint mortua, sive nullius amplius obligationis, aut utilitatis; sed etiam mortifera, ita ut illicitum sit ea observare tempore Legis Evangelicæ. Judicialia verò, etsi non obligent tempore Legis gratiæ vi veteris Legis, imò nec observari possint ex obligatione ipsius: tamen ob eorundem convenientiam, & æquitatem naturalem, possunt etiam defacto absque peccato observari, imò de novo præcipi per eos, quorum est condere leges; prout hoc in nonnullis eorum fieri, patet inductione. Sic imprimis defacto solvuntur Decimæ Parochis, aliisque Ecclesie Ministris, quia Jure naturali, simulque Divino, debetur necessaria sustentatio Ecclesie Ministris, juxta illud Salvatoris, Matthæi c. 10. *Dignus est operarius cibo suo.* Et 1. Corinth. 9. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si carnalia vestra metamus?* & alibi. Similiter, quamvis mulier post partum statim possit ingredi Ecclesiam, nec teneatur abstinere per certos dies secundum Legem Mosaicam; si tamen puerperæ ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, earum devotio admittitur in Jure Canonico c. un. de Purificatione post partum. Idem patet in pluribus similibus passim occurrentibus.

Præcepta
moralia ip-
sus obligant
defacto, &
quare?
(b) Et di-
ctum n. 5.
& seq.

11. CONCL. V. Præcepta moralia etiamnum obligant, non quidem vi veteris Legis, sed quatenus sunt Juris naturalis, aut in Lege Evangelica per Christum denuò renovata. Ita communis Doctorum. Ratio primæ partis est: quia Lex vetus per Christi adventum, & mortem, fuit evacuata; (b) ergo vi ipsius præcepta moralia amplius non obligant. Ratio verò secundæ par-

partis est: quia omnia Praecepta moralia veteris Legis reducuntur tum ad geminum Praeceptum Dilectionis Dei & proximi, tum ad praeccepta Decalogi: haec autem obligant de Jure naturali, simulque sunt per Christum renovata, ut habetur *Matth. cap. 19. Marci 10. & Lucae 18.* ergo.

QUAESTIO II.

De Obligatione Legis novae, seu Evangelicae, eiusque perfectione.

12. **A**Dvertendum, quod Lex nova varijs nominibus appellatur. Et primo quidem dicitur *Lex Evangelica*, eo quod in quatuor Evangeliiis, vel potius in quatuor libris unius Evangelij contineatur registrata. Secundo dicitur *Lex nova*, vel in comparatione Legis veteris seu Mosaicae, vel quia totum hominem per gratiam renovat. Tertio dicitur *Lex libertatis*, *Jacob. c. 2.* Item *Lex fidei*, *Rom. c. 3.* Et tandem *Lex gratiae*, eo quod non solum gratiam multo copiosiore conferat virtute Sacramentorum, ac in veteri Lege contigit; sed insuper contineat, & afferat omnis gratiae Authorem Christum Jesum. His praenotatis sit

Lex nova; quibus nominibus appellatur?

13. CONCL. I. Lex Evangelica à Christo Domino condita est, & lata pro toto Mundo; adeoque ad eam, atque ad suscipiendum Baptismum obligantur etiam Judaei, & Gentiles. Ita omnes Theologi. Prima pars, quod nempe Christus sit author Legis Evangelicae, desumitur ex illo *Isaia 33.* ubi de Messia venturo, seu Christo Domino propheticè praedicitur: *Dominus iudex noster, Dominus Legisfer noster.* Unde & in Evangelio passim, ac praesertim *Ioan. c. 14.* Christus de suis legibus ait: *Mandata mea servate.* Altera pars, quod nempe Christus Legem Evangelicam tulerit non pro uno duxtaxat populo, sed pro universo Mundo, ipsemet expressit *Matth. cap. ult.* praecipiens Apostolis: *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis.* Et *Marci cap. ult.* *Euntes in mundum universum, predicare Evangelium omni creature.* Accedit ratio: quia Christus fuit Redemptor totius Mundi: ergo & Legislator. condendo pro omnibus leges, per quas ad sanctificationem, vitamque aeternam pervenirent.

Lex Evangelica à Christo lata est pro toto Mundo, & obligat etiam Iudaeos ac Gentiles.

L 3

14. CONCL.

Obligavit
tamen pri-
mum post
sui promul-
gationem.

14. CONCL. II. Nihilominus Lex Evangelica post factam
sui institutionem non itatim obligavit omnes, sed primum,
quando solemniter fuit promulgata. Et hæc quidem promul-
gatio Jerosolymis contigit in die Pentecostes, qua Apostoli ac-
cepto prius Spiritu sancto cœperunt solemniter prædicare Bap-
tismum, ejusque obligationem, dicentes: *Pœnitentiam agite, &
baptizetur unusquisque vestrum*, Actorum cap. 2. In cæteris verò
locis post mensem, vel annum, aut plures annos incepit dicta ob-
ligatio, prout nimirum variis populis Evangelium Christi serius,
aut citius solemniter, & Deo per miracula doctrinam Evangelicam
confirmante promulgabatur. Ita Doctor subtilis in 4. dist. 3. quæst.
4. cum aliis. Ratio hujus patet ex dictis *Dist. præc. quæst. 2. & 3.* ubi
generatim dictum est, ad cujusque Legis obligationem requiri,
quod solemniter promulgetur.

Lex nova
excedit ve-
terem mul-
tis modis.
I Quis est
facilior ve-
teti.

15. CONCL. III. Lex nova ad veterem comparata, multis
modis excedit in dignitate seu perfectione. Ita omnes Catho-
lici; idque patet inductione, assignando speciales Legis Evan-
gelicæ prærogativas præ veteri seu Mosaica. Nam I. Lex Mo-
saica fuit gravior multò Lege Evangelicâ. Hinc D. Petrus *Actor.*
cap. 15. dixit de Lege veteri: *Quid tentatis imponere jugum super cervi-
ces discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus?*
Non quod Lex vetus absolute fuerit observatu impossibilis
(Deus enim non præcepit impossibilia) sed quia observata fuit
admodum difficilis: quæ quidem difficultas oriebatur ex nimia
præceptorum tum cæremonialium, tum judicialium numero-
sitate, quorum aliqua satis erant difficilia. Econtrà de Lege
Evangelica ait Christus, *Matth. c. 23.* *Jugum meum suave est, & onus
meum leve.*

Solvitur ob-
jectio.

16. Nec obstat, quod Christus *Matth. c. 5.* multa superad-
diderit Decalogo, dum v. g. ad illud præceptum, *Non occides*, ad-
didit, *Non irasci*, & hujusmodi. Resp. enim cum D. Augustino
lib. 19. contra Faustum, negando assumptum: Christus enim nil
superaddidit, sed tantum explicavit melius Decalogum, repro-
bando expositionem antiquorum Pharisæorum. Adde, quod in
Lege Evangelica cessavit obligatio cæremonialium, & judiciali-
um veteris Legis, etiam non moralium. (c)

(c) Juxta
dicta
quæst. præc.
II. Quia
nunc con-
feruntur ef-
ficaciora au-
xilii gratia.

17. II. In Lege Evangelica conferuntur efficaciora, & co-
piosiora auxilia gratiæ ad ferendum onus Legis, justitiàmque
operandam, quam in Lege Mosaica. Ratio est: quia in Lege
Evangelica omnia septem Sacramenta conferunt gratiam ex
opere

opere operato dignè suscipientibus; in Lege Mosaica verò sola Circumcisio conferebat gratiam (d) & quidem respectu gratiæ (d) De Baptifmalis admodum parvam. Insuper in Lege Evangelica, hoc infra eò quòd merita Christi jam sint actu exhibita, Spiritus sanctus Tract. 14. abundè datur credentibus; in Mosaica verò, quia merita Christi Dist. 1 n. 12. sti tunc solùm erant prævisa, atque in futurum exhibenda, etiam & seqq. mensura gratiæ dabatur modica.

18. III. Lex Evangelica est dignior veteri: quia quamvis utramque Legem Deus condiderit, nihilominus Mosaicam promulgavit per ministerium Angelorum, Evangelicam verò per Filium suum unigenitum. Excedit præterea, & differt in materia: nam Mysteria Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, & Redemptionis nostræ, in Lege veteri fuerunt multum occultata, aut solùm præfigurata; quæ tamen in Lege Evangelica sunt revelata, & clariùs manifestata, aut jam actu exhibita. Omittuntur plures aliæ similes Legis Evangelicæ prærogativæ præ veteri, seu Mosaica.

III. Quia lex Evangelica per Filium Dei promulgata est, &c.

Q U Æ S T I O III.

De Obligatione Legum humanarum, & an obligent cum periculo vitæ?

19. **S**upponendum hic conformiter superiùs (e) dictis, quòd Lex, ac potestas legislativa humana, alia sit Ecclesiastica, alia Civilis. Differunt autem inter se variè. I. Ratione originis: quia potestas legislativa Ecclesiastica proximè, ac immediatè provenit à Deo; prout patet ex verbis Christi Matth. 16. *Tibi dabo claves regni calorum. Et Joan. 21. Pasce oves meas. Item Actorum 20. Posuit vos Spiritus sanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Econtrà verò potestas legislativa civilis immediatè provenit ab hominibus, utpote cum populus per Legem auream contulerit in Regem, atque Imperatorem, totam suam potestatem, *L. 1. ff. de Constitut. Principum*: quamvis & hæc saltem mediatè sit à Deo, juxta illud Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo.* II. Differunt ratione objecti, & finis: siquidem potestas legislativa Ecclesiastica per se, & directè, versatur circa res spirituales, ad salutem animarum, & consequendam vitam æternam ordinatas. Civilis verò potestas per se, ac directè,

Potestas legislativa alia Ecclesiastica, alia Civilis: & quomodo differant? (e) Dist. præc. n. 9. & 14.

ctè, seu immediatè, tantùm respicit commoditatem, & tranquillam gubernationem Reipublicæ; quamvis mediatè, ac per accidens, etiam salutem animarum respicere possit, in quantum vitia prohibet, ac punit. Unde sequitur, quòd hæ duæ potestates, Civilis nempe & Ecclesiastica, propriis officiis, ac dignitatibus discretæ sint; quamvis Ecclesiastica ob excellentiam objecti, & finis sui, tantò præstet Civili, quantò quæ sunt spiritualia, præstant corporalibus. His prænotatis sit

Leges humanae tam Ecclesiasticæ, tum Civiles, obligant in conscientia, & sub peccato.

20. CONCL. I. Leges humanæ justæ, ac legitimè promulgatæ, non solum Ecclesiasticæ, sed etiam Civiles, regulariter loquendo obligant in conscientia, ita ut earum transgressio in materia gravi sit peccatum mortale. Ita omnes Doctores. Ratio est: quia juxta quartum Præceptum Decalogi tenemur obedire non solum parentibus, sed etiam legitimis Superioribus nostris, juxta præcipientibus. Accedit illud Apostoli, Rom. 13. *Omnia anima sublimioribus potestatibus subdita sit.* Et mox infra: *Subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam;* id est, non solum metu peccatorum, sed etiam, ne peccetis.

Solvitur ob-jectio.

21. Quòd si quis obiiciat. Potestas Civilis non potest infligere poenam mortis æternæ; ergo neque sub ea, sive sub peccato mortali reatum poenæ æternæ inducente, quidpiam præcipere. Probatur consequentia: quia ejusdem est, sub poena quidpiam præcipere, & poenam transgressoribus inferre posse; ne alioquin lex sit inutilis. Resp. negando consequentiam, cum sua probatione: nam ad hoc, ut potestas Civilis quidpiam in conscientia obligans præcipere valeat, sufficit potestas legislativa, quam habet à Deo, qui jussit legitimis Superioribus juxta præcipientibus esse obediendum. Nec idcirco lex illa erit inutilis: nam poenam mortis æternæ, transgressoribus impoenitentibus statutam, sufficit, quòd Dominus Deus justus Judex infligat; utpote cujus mandatum simul violatur, & à quo etiam, saltem mediatè, provenit potestas legislativa Civilis, juxta citatum illud Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.*

Id verum regulariter loquendo.

22. Dicitur notanter in Conclusionè, *regulariter loquendo.* Siquidem non omnes Leges humanas obligare in conscientia, patebit ex dicendis *Quæst. seq.* ubi ostendetur, dari leges aliquas merè poenales, quæ ad culpam non obligant, sed ad solam poenam subeundam.

23. CONCL.

23. CONCL. II. Quando legis observatio est moraliter necessaria ad publicum bonum conservandum, tunc Lex humana potest obligare cum aperto vitæ periculo. Ita Herincx *disp. 3. de Legibus, quest. 13.* estque communis. Ratio est: quia conservatio boni communis, omninò est præferenda bono vitæ privati hominis; ergo in tali casu necessitatis potest Superior, cui ex officio incumbit providere bono communi, obligare subditum ad observantiam legis cum periculo vitæ. Sic in primis communiter admittitur, teneri militem tempore periculoso permanere in statione sua cum aperto mortis discrimine. Similiter tempore pestis tenetur Parochus, cum vi officij sui, cum præsertim accedente speciali præcepto Episcopi, permanere in suo loco ad excipiendas pestiferorum Confessiones, non obstante manifesto vitæ periculo. Idem accidere potest in aliis similibus casibus.

Lex humana obligat cum aperto vitæ periculo, quando ejus observantia est necessaria ad bonum publicum conservandum.

24. CONCL. III. Quando violatio Legis humanæ cederet in contemptum Fidei, aut Ecclesiasticæ legis vel potestatis, tunc lex est servanda etiam cum periculo vitæ. Ita cit. Herincx cum omnibus Catholicis Doctoribus. Sic si quis ab Hæreticis captus, urgeatur ad comedendum carnes tempore Quadragesimæ in contemptum Ecclesiasticæ legis, illique Hæretici minitentur mortem, nisi carnes comedat; potius ei moriendum foret quam ut in talibus circumstantiis carnes comederet. Ratio est: quia violatio legis Ecclesiasticæ in talibus circumstantiis cederet in contemptum Fidei Catholicæ, potestatisque Ecclesiasticæ; & comedens carnes ad talem Hæreticorum instantiam, eorum sectam exterius profiteretur, ac metu mortis ipso opere contemneret potestatem Ecclesiæ: hoc autem nullo modo licet, sed est intrinsecè malum. Unde tali potius esset subeunda mors: quam si quis ex præfata causa oppeteret. reverà foret Martyr; (f) cum moreretur ob confessionem Fidei Catholicæ, qua credimus, Ecclesiam à Christo accepisse potestatem certas leges Fidelibus imponendi.

Vel quando ejus violatio cederet in contemptum Fidei, aut Ecclesiasticæ potestatis.

(f) Vide Tract. 7. Dist. 1. n. 49. & 50.

25. CONCL. IV. Extra præfatos casus Lex humana, sive Civilis, sive Ecclesiastica, non obligat cum periculo mortis, aut alterius gravis damni. Ita Doctores communiter. Hinc c. 4. de *reg. juris*, dicitur: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum.* Accedit ratio: quia lex debet esse secundum naturam hominum; id est, conditioni humanæ accommodata: id autem non

Extra d. hos duos casus non obligat cum periculo vitæ vel gravis incommodi.

M

non

non fieret, si leges humanæ semper obligarent cum periculo vitæ, etiam extra casus supra memoratos; ergo. Hinc

Corollari-
um gene-
rale.

26. Infertur I. Quia duo memorati casus sunt rari, communiter non obligare Leges humanas cum periculo vitæ, amissionis membrorum, famæ, notabilis boni temporalis, perturbationis pacis, aut alterius similis gravis mali, quod consideratâ qualitate legis prudenter judicatur tale.

Aliud de in-
firmo, itinere,
&c.

27. Infertur II. Eum non peccare, qui pressus gravi infirmitate corporis, de consilio Medicorum comedit carnes diebus jejuni; aut qui gravi labore corporali fatigatus, vel ex prolixo itinere fessus, utitur secundâ refectio: quia cum tanto incommodo corporali non obligat lex jejuni; Ecclesiastici. Idem dicendum de ijs, qui diebus festivis remanent domi ad ejus custodiam, nec audiunt Missam in locis, ubi unica Missa celebratur. Innumera similia exempla passim occurrunt.

Quid liceat
excommu-
nicato, vel
irregulari
occulto, ad
vitandam
infamiam?

28. Infertur III. Excommunicatum occultum licet se gerere tanquam non excommunicatum, in quantum hoc est necessarium ad vitandam infamiam notam, aut similis mali periculum; adeoque si non habet, à quo absolvi possit, non teneri abstinere à Divinis, vel (præviâ tamen contritione) Sacramentorum administratione, aut ab eligendo, & hujusmodi, si absque periculo infamiam, aut alterius gravis mali abstinere non possit. Similiter irregularis factus ob culpam occultam, potest celebrare, Ordines suscipere, &c. si tam cito nequeat obtinere dispensationem, & absque gravi nota, vel damno, non possit diutius abstinere. Et ita de multis alijs est discurrendum, ac notat cit. Herincx cum communi.

QUÆSTIO IV.

De Legibus Poenalibus, earumque obligatione.

Lex huma-
na moralis,
& poenalis,
quid?

29. **A**dvertendum, quòd Lex humana, præter alias sui divisiones, communiter dividatur in moralem, seu absolutè obligatoriam, & in legem poenalem. *Lex moralis*, seu absolutè obligatoria dicitur illa, quæ mores solum dirigit, obligando ad actum aliquem eliciendum, vel omittendum, nullam verò poenam transgressoribus expressè imponit: unde tunc poena Judicis arbitrio imponi debet. *Lex poenalis* e contra dici-

lws

tur illa, qua aliquid præcipitur, vel prohibetur, sub certa pœna transgressoribus constituta: cuiusmodi pœna potest esse multiplex, nimirum vel spiritualis, ut Excommunicatio, Suspendio, &c. vel temporalis, ut confiscatio bonorum; vel etiam corporalis, ut incarceratio, mutilatio, fustigatio, &c. Porro Lex pœnalis rursus dividitur in merè pœnalem, & mixtam. *Lex mixta* dicitur, quæ ad actum sub culpa præstandum, simulque ad certam pœnam transgressores obligat: & dicitur *Lex mixta*, quia est mixta ex morali, & pœnali. *Leges merè pœnales* appellantur eæ, quæ ad culpam non obligant, sed ad solam pœnam: & tales dari mox dicetur. Hinc sit

30. CONCL. I. Dantur Leges aliquæ purè pœnales, quæ ad culpam non obligant, sed ad solam pœnam transgressoribus impositam. Ita communis Doctorum, & novissime sequitur Christoph. Haunoldus *tom. 1. de Iustitia & jure, tract. 1. cap. 1. controvers. 5.* quamvis Sanchez *lib. 6. in Decalogum, cap. 4. num. 12.* velit, eiusmodi ordinationes ad solam pœnam obligantes, non esse propriè leges. Ratio Conclusionis est: quia lex non obligat ultra mentem legislatoris. Unde in simili notant Doctores, quos citat, & sequitur Layman *l. 1. tract. 4. c. 14. num. 2.* quod legislator circa materiam coeteroquin gravem possit obligare solum sub veniali; nam actus agentium non operantur ultra eorum intentionem, *arg. cap. ult. De præbendis.* Hinc dantur quædam Religiosorum Ordinum Statuta, quæ ad culpam, seu sub peccato non obligant, sed tantum ad pœnam à Superioribus infligendam. Similiter ad culpam non obligant nonnullæ Constitutiones Politicæ, circa eos actus, qui nec Juri Divino, nec naturali adversantur, eorum tamen intermissio confert ad tranquillum Reipublicæ statum; v. g. Ne quis noctu sine lumine ambulet, Ne certum vestium ornatum portet, & huiusmodi.

31. Nec dicas. Ubi nulla intervenit culpa, ibi etiam justè non potest à Superiore infligi pœna; nam pœna est noxæ vindicta; ergo. Resp. enim negando consequentiam: quia licet in transgressione legis merè pœnalis nulla interveniat culpa Theologica, seu quæ sit peccatum coram Deo; nihilominus intervenit culpa Politica, importans defectum contra laudabilem Reipublicæ, aut Ordinis Religiosi constitutionem, bonamque politiam, quæ proinde culpa meritò castigatur competenti pœnâ.

32. CONCL. II. Quod Lex aliqua sit merè pœnalis, non bene desumitur ex sola pœnæ adjectione; sed id dependet ex intentione.

affis. pend.
ex intentio.
ne legisla-
tori s.

entione legislatoris, quæ tum ex verbis legis, tum ex subjecta materia, aliisque circumstantiis, prudenti iudicio desumenda est. Ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 108. art. 4.* & alij communiter. Ratio est: quia in primis adjectio pœnæ spiritualis, v. g. Excommunicationis, Suspensionis, & huiusmodi, potius indicat, legislatorem voluisse obligare sub culpa; cum tales pœnæ non nisi ob culpam, seu peccatum, infligi soleant. Deinde loquendo etiam de pœna temporali, per ejus adjectionem magis augetur virtus obligatoria legis, quam minuitur: unde sequitur, quod, quænam leges sint merè pœnales, rectè non desumatur ex adjectione pœnæ, sed hoc pendeat ex intentione legislatoris, utpote à qua leges suam vim obligandi habent.

Dicta inten-
tio legisla-
toris, unde
desumenda?

33. Cœterum ejusmodi intentio legislatoris, si non clarè habeatur ex verbis legis, prudenti iudicio tum ex subjecta materia, tum ex aliis circumstantiis desumenda erit: neque enim circa hoc certa, & generalis regula dari potest. Huc etiam multum juvat consuetudo, utpote quæ est optima legum interpretis: siquidem per consuetudinem ex lege pœnali mixta posse fieri purè pœnalem, ac cessante reatu conscientie manere solam pœnam fori externi, observat Suarez *lib. 7. de Legibus, c. 19. n. 11.* & Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 24. n. 12.* & sequitur Ludov. Engel, *tit. De Consuetud. n. 17.* Qui addunt, id fortassè contingere in Legibus Civilibus imponentibus exactiones, aut prohibentibus venari, vel ligna scindere, sive aliquid ex Regno extrahere: licet enim in principio directivæ fuerint, nihilominus potuerunt usu fieri merè pœnales, & quasi naturam mutare, quia non aliter sunt receptæ.

Ad subeun-
dam pœnã
ferendã sen-
tentiã, non
tenetur Reus
ante senten-
tiam judicis
condemna-
toriam.

34. CONCL. III. Quotiescunque Lex pœnalis imponit pœnam primùm à Judice infligendam, seu pœnam ferendã sententiã, certum est, non obligari Reum ad subeundam, vel solvendam pœnam ante sententiam Judicis condemnatoriam. Ita communis. Neque enim Reus ad amplius tenetur, quàm lex ipsa imponit: hæc autem solum imponit, ut Reus pœnæ adjudicetur; quod spectat potius ad Judicem, quàm ipsummet Reum. Hinc infertur, quando Reus per legem excommunicandus, vel officio, aut Beneficio privandus decernitur (quæ formula continet duntaxat pœnam ferendã sententiã) quod is ante latam à Judice sententiam possit validè, ac licitè, se gerere tanquam non excommunicatum, & non privatum; sicque exercere omnes actus

actus sui officii, aut Beneficii: quia reverà ante sententiam Judicis necdum incurrit ejusmodi pœnam, quamvis commiserit crimen, ob quod excommunicandus, vel officio, aut Beneficio privandus est per Judicem. Sed illicò pro hujus, & sequentium Conclusionum intelligentia

35. Quæres, quid sit pœna ipso jure inflictà, sive latæ sententiæ; & unde dignoscatur, pœnam esse ferendæ sententiæ, vel potius ipso jure latam? Resp. I. Pœna ipso jure inflictà, seu latæ sententiæ, dicitur illa, quæ posito delicto statim vi legis irrogatur: ut si in lege pœnali dicatur, *Qui tale delictum commiserit, sit ipso facto excommunicatus, officio aut beneficio privatus, &c.* Pœna primùm per Judicem juxta præscriptum legis infligenda vocatur illa, quam legislator comminatur delinquenti, nondum autem imponit, sed primùm per sententiam Judicis imponendam statuit: ut si dicatur, *Qui tale delictum commiserit, privetur officio, excommunicetur, &c.* Et hæc alio nomine dicitur *Pœna ferendæ sententiæ*: prior autem vocatur sub aliis terminis, *Pœna lata sententiæ*.

Pœna ipso jure inflictà, seu latæ sententiæ, & pœna ferendæ sententiæ quæ?

36. Resp. II. Pœna censetur lata ipso jure, seu esse latæ sententiæ, quoties in lege pœnali adhibentur hujusmodi verba. *Ipsa ipso facto, Ipso jure, Mox, Ex tunc, &c. sit excommunicatus, suspensus, vel privatus.* Insuper est pœna latæ sententiæ, si legislator sibi, vel legi suæ adscribat sententiam, dicendo v. g. *Authoritate nostrâ, Virtute hujus legis, Ipso jure, subjaceat tali pœna, &c.* Addit Herincx disp. 3. de Legibus, n. 7. idem esse dicendum, si lex utatur solo verbo indicativi modi, præsentis, aut præteriti temporis, v. g. *Excommunicamus, Suspendimus, Excommunicationem se noverit incurrisse, Sciat se esse excommunicatum, & hujusmodi.*

Et quando pœna censetur esse lata, vel ferendæ sententiæ?

37. Resp. III. Si lex utatur verbis imperativi modi, quæ non afficiunt immediatè ipsam pœnam, sed vel reatum pœnæ, dicendo, *Qui hoc fecerit, reatum talis pœnæ incurrat, Fiat reus talis pœnæ; vel ipsam actionem Judicis, dicendo, Excommunicetur, Suspendatur, Privetur suo officio, aut beneficio, Est excommunicandus, privandus, &c.* Hujusmodi, inquam, formulæ solùm continent sententiam ferendam, seu pœnam infligendam à Judice. Ratio est: quia de tali pœna ferendæ sententiæ possunt e usmodi verba commodè explicari; ergo etiam debent sic explicari: siquidem *in pœnis benignior est interpretatio facienda, juxta Regulam 49. Juris in 6. cum concordantiis.*

Asia hujus regula.

Verba illa,
Sic excom-
municatus,
ana-
thema, &c.
an conti-
neant pœ-
nam latæ
sententiæ?

38. Resp. IV. Num illa verba, *Sic excommunicatus, suspensus, privatus officio, Sit anathema, & huiusmodi*, nullo alio addito contineant pœnam latæ sententiæ, nec ne, variant Doctores. Affirmant non pauci, eò quòd eiusmodi verba imperativi modi afficiant immediatè ipsammet pœnam. Oppositum nihilominus tenet Navarrus *cap. 27. Manualis, n. 12.* ubi ait, quòd huiusmodi verba, *Sic excommunicatus*, non denotent sententiam latam, sed ferendam, nisi cum alia Jura id declarant. Probat hoc Navarrus variè; & imprimis auctoritate Glossæ *cap. 2. §. Sequostratus. de Foro competent.* Deinde, quia verbum *sit* est futuri temporis, & potest commodè explicari per *ly*, *Fiat excommunicatus, &c.* unde per illud non fertur sententia ipso iure, nisi aliquid aliud addatur, puta *ipso iure, ipso facto sit excommunicatus, &c.* Tandem, quia stante dubio mitior pars in pœnis est eligenda: atque præfata verba sunt dubia, ut patet ex allatis rationibus, atque ipsâ Doctorum varietate sentiendi; ergo.

Pœnæ latæ
sententiæ,
si non re-
quirunt
executionem
externam,
statim habent
locum in
conscientia.

39. CONCL. V. Loquendo nunc de pœnis latæ sententiæ, si pœna ipso iure imposita aliam executionem externam non requirat, statim ut factum illud, cui talis pœna ipso iure annexa est, committitur, habet ipsa locum in conscientia. Ita Ludov. Engel, *iii. De Confirmit. n. 43.* étque communiter Doctorum. Et tales sunt pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & aliæ Censuræ Ecclesiasticæ, item Irregularitates, impedimenta matrimonii, & huiusmodi: nam tales pœnas, si sint latæ sententiæ, ipso facto, & ante omnem sententiam iudicis incurri, recepta praxis & usus declaravit.

Secus, quã-
do pœna
illa requi-
rit execu-
tionem ex-
ternam, &c.

40. CONCL. VI. Si verò pœnæ ipso iure illatæ, etiam externam executionem requirant (veluti est amissio domini, confiscatio bonorum, privatio Beneficii aut officii Ecclesiastici, &c. ipso iure statuta) tunc ulterius ad obligationem in conscientia producendam requiritur sententia declaratoria iudicis super crimine admisso, nisi lex in specie addat clausulam, *aliâ etiam declaratione non secutâ.* Ita Engel *loc. cit. n. 43.* Layman *lib. 1. tract. 4. c. 15. n. 6.* citans alios, & tenent Doctores passim. Desumitur hoc ex *c. Cum secundum. de Hereticis in 6.* ubi bona Hæreticorum ipso iure confiscantur, & tamen ipsi non illicò in conscientia obligantur bona sua tradere fisco; quin etiam dictæ confiscationis executio, seu bonorum occupatio, prohibetur fieri ante sententiam declaratoriam iudicis Ecclesiastici super crimine hæresis admisso: ergo idem dicendum est de aliis similibus pœnis

externam executionem requirentibus ; cum de similibus idem iudicium sit habendum. c. Inter corporalia. de Translat. Episcop.

41. Ex hac Conclusionem inferitur cum Bonacina *disp. 1. de Legibus, quæst. 1. punct. 7. §. 2. n. 11.* & aliis, quod Beneficiarius possit retinere Beneficium suum Ecclesiasticum, donec declaretur per sententiam Judicis, tale delictum ab ipso esse commissum, propter quod privatus sit ipso jure suo Beneficio : nisi forte in lege habeatur expressum, poenam impositam statim in Foro conscientia subeundam esse, seu illic deberi ante ullam Judicis declarationem super crimine admisso.

42. Quod si quæras disparitatem, cur poenæ latae sententiæ, sed executionem externam non requirentes, incurrantur ipso facto admitti criminis ante omnem sententiam Judicis, non verò alia requirentes externam executionem ? Resp. Doctores hanc disparitatis rationem dare ; quia priores sunt poenæ privativæ, quæ non indigent actione, sed duntaxat cessatione ; posteriores autem sunt poenæ positivæ, atque indigentes reali actione, seu executione. Cum igitur naturæ humanæ foret admodum grave, quia & contrarium, quod quis delinquens teneatur in semetipso exequi poenam positivam, sicque esse sui ipsius & accusator, & iudex & executor ; ejusmodi leges non censentur obligare in conscientia ante sententiam judicis, nisi secus in eis exprimat.

43. Fateor, quod Sanchez *lib. 9. de matrimonio, disp. 30. num. 1.* & 2. hanc responsionem impugnet ; eò quod inhabilitas ad Beneficia Ecclesiastica, & ad ferendum suffragium, sint poenæ duntaxat privativæ, & tamen postulent sententiam Judicis, prout volunt Sorus, Navarrus, Molina, & Ledesma, quos citat. Verùm hæc doctrina non caret difficultate : nam inhabilitatem ad electionem activam, & passivam, incurri ante omnem sententiam Judicis, censent inter alios Suarez *lib. 5. de Legibus, cap. 9. Engel loc. cit. & Layman lib. 1. tract. 4. cap. 15. n. 5.*

44. CONCL. VII. Tandem loquendo de poenis corporis afflictivis, tenetur quidem Reus per se ipsum exequi poenam aliquam honestam, & non nimis acerbam, postquam per sententiam Judicis ad ipsam fuit condemnatus ; puta quod pergat in carcerem, subeat abstinentiam aliquam, vel moderate se ipsum flagellet, prout moris est in quibusdam Religionibus : nihilominus nequit Reus obligari, ut graviores poenas corporis, utputà mortis, mutilationis, &c. directe in semetipso exequatur, sed

sed solum, ut ipsas per ministros Iustitiæ illatas patienter sustineat. Ita communis.

Corollaria
notabilia.

45. Unde passim notant Doctores, quod damnatus ad bibendum venenum, parere non teneatur; item quod damnatus ad mortem inediã perferendam, possit licitè comedere cibos sibi clam allatos: quinimò quod damnatus ad mortem, vel mutilationem, possit etiam post sententiam Iudicis fugere, si via effugiendi pateat. Ita Herincx *diss. 5. de Legibus, quest. 3.* Engel *ubi supra, n. 44.* Layman *loc. cit. n. 7. & seqq.* qui tamen rectè addunt, quod damnatus ad furcam, vel gladium, debeat collum præbere, aut scalam ascendere, &c. nam hoc non est directè mortem inferre, sed inferendam sustinere, & per accidens solum ac indirectè ad eam cooperari.

DISTINCTIO III.

De Subjecto Obligationis Legum.

QUÆSTIO I.

Quinam obligentur Legibus Pontificiis, aliisque Ecclesiasticis?

Omnes fideles obligantur legibus Pontificiis pro toto Orbe latis.

1. **C**ONCL. I. Legibus Summi Pontificis in materia spirituali, & salutem animarum, rectamque Ecclesiæ gubernationem concernente, pro toto Orbe Christiano legitime latis, obligantur omnes Christi Fideles. Ita Catholici unanimiter. Ratio est: quia Christus Dominus Divo Petro, ejusque legitimis Successoribus Romanis Pontificibus, omnium suarum Oviùm curam demandavit *Joan. 21. trinã vice eidem præcipiens: Pasce oves meas.* Accedit illa generalis promissio eidem facta, *Matth. cap. 16. Tibi dabo claves Regni caelorum & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis:* nam sub ista generali promissione continetur etiam potestas condendi justas leges, ut sic Oves Christi securius pascantur.

Isdem obligantur etiam hæretici.

2. **C**ONCL. II. Etiam Hæretici obligantur Legibus Pontificiis pro toto Orbe Christiano latis. Ita communis Theologorum, adeò ut Lugo *diss. 15. de Penitentia, sect. 7. n. 147.* absurdè